

5

נמוך, אלא מפני שראוי שלא יהיו כתי העיר גבוהין יותר מבית הכנסת ונגא' הדבר, לכך יגביהו גגי בית הכנסת אבל לעולם שקרקעיתו יהיה במקום נמוך משום דכתיב ממעמקים, דהא בתוספתא [מגילה פרק ג הלכה יד] קתני אין בונין בית הכנסת אלא בגבהה של עיר, אלמא דמקום גבוה עדיף טפי. וי"ל דהתם כיון דכל הצבור במקום גבוה ליכא למיחש למידי, אבל הכא מיירי ביחיד, דייקא נמי דקתני לא יעמוד אדם וכו'. ומיהו אפילו יחיד כיון שכוונתו להשמיע לציבור שרי וכמ"ש המחבר, וכההיא דאמרין בסוטה פרק ואלו נאמרים [מא, א] וכו', ובפרק בתרא דסוכה [נא, ב] גבי אלכסנדרייא של מצרים בימה גדולה של עץ היתה באמצעיתה וחזן הכנסת עומד עליה וכו'.

הנה ואפילו אינן גבוהין ג'. מי שאינו רגיל בשואיקוס אסור להתפלל בהם דמטריד שמה יפול:

ג בסופו. וכמה ברכות יתפללו האומנים עיין לקמן סימן ק"י סעיף ב'. ואלא אחורי בית הכנסת וכו'. פ"ק דברכות [ו, ב] אמר רב הונא כל המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע שנאמר [תהילים יב, ט] סביב רשעים יתהלכון, אמר אביי לא אמרן אלא דלא מיהדר אפי לבי כנישתא, אבל מיהדר אפי לבי כנישתא לית לן בה. וכתבו הגהות מיימוניות [תפלה פרק ה אות כ] בשם יש מפרשים דפירוש אחורי כמו חוץ, וכמו זה עומד אחר כתליו [שיר השירים ב, ט]. ולפי זה אף לצדדין אסור ע"כ. וכן נראה מקרא דמיתנין דכתיב סביב רשעים יתהלכון, אלמא כל סביבות בית הכנסת דהיינו צדדין אסור, אבל אם עומד בחוץ לצד צפון או לצד דרום ופניו לבית הכנסת שרי, והוא הדין אם מתפלל אחורי כותל מערבית ומחזיר פניו כנגד בית הכנסת שהוא למזרח דשרי, אבל אם אתוריו אל כותל מזרחית אעפ"י שהוא מתפלל לצד שכל הקהל מתפללים אסור, והוא הדין אם מחזיר פניו לבית הכנסת ואחוריו לצד שהציבור מתפללים שאסור. וכל זה מוסכם מהמחבר ז"ל ועיקר:

ח בסופו. ג"כ מי שהולך במרוצה מותר:

ט בשעה שהציבור מתפלאין. פירוש דוקא לכוין בשעה שמתפללין תפילת שמונה עשרה אבל לא שאר התפילה. והטעם לפי שאז עת רצון ועולין כל התפילות ביחד, והיינו דאמרין כגמרא [ברכות ז, ב] לימא ליה מר לשילוחא דציבור בעידנא דמצלי ציבורא ליתי ולודעי למר, ודלא כדמשמע מלשון ההגה. והא דאמרין פ"ק דעכו"ם [עבודה זרה ד, ב] דמצוי איניש לצלוי צלותא [דספרא] [דצפרא] ביחיד בתלת שעי קמייטא [דיומא] דריש שתא, דכיון דאיכא ציבורא דקא מצלו לא קא מרחי. והוא בדלא מצי לכווני השעה ממש וכגון שאינו ביישוב, אי נמי מדחא הוא דלא דחינן לה אבל אינה נשמעת, אבל במכוין השעה ממש עת רצון הוא ונשמעת. והא דאמרין פ"ק דברכות [ו, א] אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, ההיא בדלא אניס, אבל בדאניס כיון שמכוין השעה שפיר דמי:

י ד ישכים אדם לבית הכנסת וכו'. פ"ק דברכות [ו, א] מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר [תהילים פב, א] אלקים נצב בעדת אל, ומניין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלקים נצב בעדת אל. ומניין לשלשה שיושבין כרין ששכינה עמהם שנאמר [שם] בקרב אלקים ישפוט. ופרכינן וכי מאחר דאפילו תלתא, עשרה מיבעייה. ומשנינן עשרה קדמא שכינתא ואתייא. כלומר אעפ"י שעדיין לא באו לבית הכנסת אפילו שלשה מהם כיון שיצאו מביתם לילך לבית הכנסת קדמה שכינה וכשהולכים לבית הכנסת הרי מוצאים שם השכינה. וכן כתב רש"י ז"ל [ד"ה] קדמא שכינה ואתייא, קודם שיהיו כל העשרה ע"כ. אי נמי י"ל דהחילוק שיש בין שלשה לעשרה הוא, ושלשה עד

ואפילו הכי מפסיקין לקריאת שמע משום דהוי דאורייתא, וסיפא דאין מפסיקין לתפילה דמוקמינן לה במי שתורתם אומנותם על כרחך היינו אפילו בדליכא שהות", וכוה גם דעת הרמב"ם ז"ל כן. וכפי זה לכי דייקנן נידוק הכי טעמא משום דתורתם אומנותם, הא בשאין תורתם אומנותם כיון דליכא שהות מפסיקין, והכי מסתבר ועיקר, ואדרבא עדיף ללמוד מעט קודם תפילה. וכן מוכח מפשטא דההיא ברייתא דקתני פ"ק דברכות [ד, ב] אדם בא מן השדה בערב נכנס לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא ק"ש ומתפלל, וכן מוכח בהירייתא בירושלמי פ"ק דברכות [הלכה א] דגרסינן התם ר' ייסא מפקד לחברייתא אין בעיתון מתעסקן באורייתא אתון קריין שמע קודם חצות ומתעסקין. וכן בש"ס דילן בפ"ק דשבת [י, א] ר' ירמיה הוה יתיב קרימיה דר' זירא והוה עסקי בשמעתתא, נגה לצלווי והוה קא מסרבה ר' ירמיה, קרי עליה ר' זירא מסיר אזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה. והיינו טעמא דקרי עליה הכי שלא היתה עדיין שעה עוברת, ודלא כתיורין ראשון של תוספות [שם יא, א ד"ה כגון] שהיתה תורתם אומנותם, דא"כ אמאי הוה מסרבה ר' ירמיה. ועוד הא דקאמר ר' יוחנן כפרק תפילת השחר [ברכות כט, ב] מצוה להתפלל עם דמדומי חמה. וכן בפרק כל כתבי [שכת קיח, ב] א"ר יוסי יהא חלקי עם המתפללים עם דמדומי חמה. וכן בירושלמי [ברכות פרק ד הלכה א] ר' יוסי בר חנינא היה מתפלל עם דמדומי חמה. הכא נמי נימא שיניח מלקרות משהגיע זמן תפילת המנחה כדי להתפלל עם דמדומי חמה. ועוד אמרין במסכת מגילה [כג, א] ב"ש מאחרין לבא וממהרין לצאת, וכתב רש"י ב"ש מאחרין לבא לבית הכנסת שצריך לטרוח לסעודת יום טוב ע"כ. ומכאן יש סמך למה שנוהגין מקצת אנשים לקנות צרכי שבת בבוקר קודם תפילה, ועוד מדאמרין בפרק היה קורא [ברכות יד, א] אסור לעשות חפציו קודם שיתפלל, משמע דוקא חפציו הוא דאסיר הא חפציו שמים ותלמוד תורה בכלל מותר. ועיין במ"ש לעיל סימן ע' סעיף ד', והכי נקייטנן:

ומה שכתב המחבר לאסור בתלמוד תורה למי שרגיל להתפלל בבית מדרשו דילמא מטריד בגירסיה, לא מסתבר כלל דלא חיישינן לדילמא ממשך אלא בהנהו מילי דתניא בפ"ק דשבת [ט, ב; יא, א] אבל לשאר מילי לא, וכדמוכח מההיא דירושלמי דפ"ק דברכות [הלכה א] דאיתנין לעיל, ואין לחלק ולומר דשאני התם שיש לה המשך זמן יותר מתפילת שחרית, דאדרבה במכל שכן, דהתם לא מירתת והכא מירתת, וטפי אית לן להתיר בכאן, והכי מחלקינן בפ"ק דשבת [י, א]. והא דאמרין פ"ק דפסחים [ו, א] האי צורבא מרבנן לא ליפתח בעידיניה באורתא דתליסר נגהי ארביסר דילמא משכא ליה שמעתתא ואתי לאימונעי ממצוה, שאני התם דמוזמן לזמן קאתיא ולא מידכר, ואדרבה משם ראייה דהתם הוא דחיישינן הא בעלמא לא חיישינן לדילמא מטריד, וכן עיקר ודלא כר"י ז"ל [הובא בטור] כנ"ל:

ה הכי עדיף טפי וכו'. אפילו לפי מה שכתוב ריש סימן נ"ח שחייב לכתחילה לכוין השלמת ק"ש סמוך להנץ חמה, הכא מודינא שאם משיראה את חבירו הרגיל עמו קצת, מתעכב השיירא קצת, באופן שיוכל לקרות ק"ש ולהתפלל מעומד ולסמוך גאולה לתפילה, הכי עדיף טפי:

סימן צ

א ואלא על גבי מקום גבוה. מפורש בכרייתא [ברכות י, ב] לפי שאין גבהות לפני המקום, כלומר שצריך להראות עצמו שפל כרך ומוכנע, וכדתנן [שם ל, ב] אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. ואיכא למידק דמהכא משמע דמקום נמוך עדיף טפי, וכן במסכת

בזוהר מביא שאין צריך בפלג
מנין. כו. א"ל.

יד והרשב"א
 ה אמר, ולרבות
 :ס
 יד י"א
 זן סימן י"ז
 :
 [ע"ס]
 בשם חב"י
 אר"ה נרמז
 אר פוסקים
 פ"א סימן י'
 זן נ"ג, הנהגה
 ז' ו א"ח ד'
 ז' מנצח בניי
 ז' [נסח]
 ציד שכן נהג
 ז' בניי ד"ה
 ז' בשם ספר
 ז':
 ר"י אנוכח
 ז"י שם:
 י' ספר ה'
 לה [בלגה ס']
 ד"ה כתב
 ז"ס:
 י' שם ה'
 ית יוסף י"ו
 פ"א סימן י'
 ז' שם ה' א' ד"ה
 ז':
 ז' בשם ר"י
 קיס [נכס"א
 ד"ה [ג']:

ו ויש אומרים שאפילו במוצא וכו'. ולא יתן לו שלום אע"פ שרגיל ליתן לו שלום (כן משמע ברשב"א שם י"ד, א ד"ה אמר): י אן פ"ד דר"ך. וי נראה לי דאם אין השיירא ממתנת לו מותר ליתן לדרך, עיין סוף סימן זה וסימן ז' סעיף י"ז: יא אב"א מים מותר. ללא שייך זהו גאוה:
 יב דרפואה מותר. משמע אפילו אוכל ושותה דבר דשייך בו גאוה כיון שאינו עושה משום גאוה אלא לרפואה אף על פי שאינו חולה כר"י. וכן משמע בב"י ד"ה ומ"ש בשם מהר"י אנוכח:
 יג אם רצה. זה לשון הגי' יוסף [ד"ה כתב הרמב"ם] כיון דהאידנא נלאו הכי אין מכוונים כל כך מותר להתפלל אע"פ שאינו יכול לכוון ומכל מקום הרואה לקמוץ על הרמב"ם לאכול ולשתות קודם מותר ע"כ, ועיין סימן ז"ח סעיף ז': יד צריך להפסיק, ואף על גב דמחלת המנחה אין צריך להפסיק כמו שכתב סימן י"ט רל"ב [פס"ק ז], הכל שאני כיון דאקמיה אקרא ויקרא י"ט, וכן דלא תאכלו על הדס, צריך להפסיק, וא"כ אסור להתחיל לאכול כלילת אס יודע שחמטך הסעודה עד שיעלה עמוד השחר כגון בסעודה גדולה, עיין סימן רל"ב סעיף (ו') [ג], ומיהו אינו מוכרח כל כך, ובספר טוב הארץ כתב בשם הרב חיים ויעאל שאפילו קם בחצות הלילה אסור לטעום קודם שמתפלל וכן משמע צוהר [שמות נ"ט, ז]: וזו ויש אומרים שאינו צריך להפסיק אלא התחיל באיסור כגון שכתבתי סוף סימן ע' [פ"ק ז], וצריך לומר דקורא קריאת שמע בלא נרכות עיין סימן ס' [פס"ק ז], ונראה לי דאם צריך ברכות

(ג) או פ"ד דר"ך. הב"י ד"ה ומ"ש רמנו און בשם מהר"י אנוכח כתב שזה דוקא לדעת הרא"ש שם פ"ד סימן כן שמיצה הטור בקוף הסימן דתפלה נצט"ע עדיף, והב"י עשה חילוק דכאן מיירי (ט) שהרשות נידו להתעכב אלא שרואה למהר כו'. ונראה דאין צריך לכל זה דכאן מיירי אפילו ילך בדרך קצרה נאזפן שעוד היום גדול שצטוהו שם ויכל להתפלל מעומד, מכל מקום אסור מצד עשיית חפזו קודם התפלה מה שאין כן לקמן ד"עטרך להתפלל שלא במעומד בדרך, ואין שייך לקמן איסור דעשיית חפזו קודם התפלה דשם משכים לדרך ועדיין לא הגיע (ט) עיקר זמן והתפלה: (ד) צריך להפסיק, ולא דמי למנחה דאמרינן במתניתין פרק בו יכולת לבוון דעתו יתפלל ואם לאו י' ג אם רצה אל יתפלל עד שיאכל (י"ג) וישתה:
 ה ואם התחיל לאכול קודם עלות השחר (ד) יד צריך להפסיק: וזו [כ] ויש אומרים שאינו צריך (ט) להפסיק:

באר היטב
 (ט) וב. ולא יתן לו שלום אע"פ שרגיל ליתן לו שלום, מ"א [פ"ק ז]. עיין ט"ז [ס"ק ב]: (י) שמונה עשרה, ואם אין השיירא ממתנת לו מותר ליתן לדרך עיין סוף סימן זה, מ"א [פ"ק ז] ע"ש, ועיין ט"ז [פ"ק ג]: (יא) מותר. ללא שייך זהו גאוה מ"א ס"ק יא, ועם זק"ר אסור. ובמקום צורך רפואה מותר לשתות מים וזק"ר קודם שמתפלל, הרדב"ז חלק א' סימן רל"ה [חלק ד סימן אלף שטן]. ולאיש זקן וחלש שאינו יכול לעמוד על נפשו עד עם יציאת הצינור מפת הכנסת נפרט בשמות וימים טובים שלפעמים מתעכבין עד מנחה, יומר טוב להמיר לו להתפלל בצינור נחמ ויקדש ויאכל מידי נכפרא ואחר כך ילך לבית הכנסת ויכוין לבו עם הצינור תפלה שחרית ומתפלל אחר כך עמהם מוסקין על יום ולא שישמה הקאו"י או הגיקולאט"י

שערי תשובה

(י) שמונה עשרה. עיין באר היטב, ועיין לקמן סימן רנ"א [במניין ס"ק ז] בשם סדר היום [סדר ערב שבת] לענין צרכי שבת שאם לא ימצא אח"כ לקנות יקנה תחילה ואח"כ יתפלל, ואם הצבור מתפללים לא יפרוש מהם. ואין ליחיד להתחחר יותר מהם, כי כל מה שהצבור עושים הקב"ה חפץ בו כו'. ע"ש בסדר היום: ועיין בפרי תושב כאן [אות ז] דמיתיה ראייה מהא דאמרינן [מילה כג, א] ביום טוב מאחרין לבא כו'. וגם מדאמרינן [ברכות יד, א] אסור לעשות חפזיו משמע חפזי שמים מותר: (יא) מותר. עיין באר היטב, וכתב בשו"ת חינוך בית יהודה [חלק א"ח סימן ב] דמשקה שבר שקורין בירע"ד ודאי אסור ע"ש, ועיין אשל אברהם [אוצר מפרשים ס"ק ג] בשם [שבות] [שב] יעקב [חלק א]

גלה קבלת עול מלכות שמים תחלה כי ודאי על זה נאמר [מלכים א, יד, ט] ואותי השלכת אחר גאון, לקט הקמח [נחמה]. וכן כתב הפרי תושב [אות ג] דקאו"י יכול לשתות ונפרט צמנ"כ שאין הדעת מחייב בלא קאו"י, אבל קאו"י עם זק"ר או כל מיני מרגימא כדי שלא לשמות הקאו"י אליה ריקנה אסור ע"ש, ומתה"ש ו"ל כתב דאפילו קם בחצות הלילה אסור לטעום מידי עד אחר התפלה כמו שכתב צוהר [מ"א ס"ק יד]. ושעמי שאלח מן הגדולים המיר שמית הקאו"י דדוקא מידי דמרתה דס אסור. יד אה"ן [הגב"י נספח]. (יב) בשבת, ואחר תפלת מוסף אסור כיון שגיע זמן קידוש, רש"ל [עטרת זקנים ס"ק ז]: (יג) מותר. אפילו דבר דשייך בו גאוה כיון שאינו עושה משום גאוה אלא לרפואה אע"פ שאינו חולה כר"י. וכן משמע דאמר אס רלה משמע שאינו מחויב. הטעם משום דעכשיו זמנו הוא נלאו הכי אין מכוונים כל כך ומכל מקום אם רצה לאכול ולשתות קודם כדי שיכוין מותר, עיין מ"א [פ"ק ג]: (טו) דהפסיק, ואם צריך ברכות המזון ועוסק בשמיה לכוילי עלמא צריך להפסיק, מ"א [פ"ק טו] ועיין בפ"ק י"א דכתבתי בשם מהר"י שאפילו קם בחצות הלילה אסור לטעום עד אחר התפלה, ובגמרא היטב אשר לפני כתב ובסידור האר"י ז"ל [אמרי סדר לימוד נאשמות] כתב שמומר

ביאור הגר"א

[יב] ויש אומרים כו'. שמפני זה אמרו אסור לעשות חפזיו כו', הרשב"א שם יד, א ד"ה אמר: [יג] [פס"ק ז] אסור כו'. [ברכות ה' ב] ובפירוש תוספות שם ד"ה אלא כו' וכל שכן לפירוש רש"י [ד"ה סמוך]: [יד] או כו'. [שם] י"ד א' ובגירסת הרי"ף [שם ח, א] ור"א"ש [פ"ב סימן ז] ושאר פוסקים לצאת לדרך. ועיין רמזים [קיצור פסקי הרא"ש שם] פרק א' סימן ז' ופרק ב' סימן ז': [טז] [נהגו וסבו להחמיר כו'. שהרי לענין שאלת שלום ודאי בתפלת שמונה עשרה איירי כמו שכתוב שם (ו), א] מתיב כו' בפרקים כו', והוא הרק לזה דהא כהרדי מתיניא, תורת הרש"ן [סימן יח]: [טז] [שרשן אב"ב כו' וכן אב"ב כו'. דבזה לא שייך גאוה ולהכי אמר שם י, ב] אל חקרי גוין כו' ולא קאמר כפשטיה להורות דבמקום שלא שייך גאוה מותר, ועיין ב"י [ד"ה ומ"ש בשם]: [יז] כיון כו'. ואין אסור משום קודם קידוש דאפילו מים אסור כמו שכתב בסימן רע"א [פס"ק ז] כיון שלא הגיע זמן קידוש. טור בשם הרא"ש: [יח] וכן כו'. [ד"ה] [מה"י] אבוה הובא בב"י ד"ה ומ"ש בשם כנ"ל [בס"ק ט"ז]: [יט] [פס"ק ז] הצמח כו'. הרמב"ם [הלכות תפלה ה, ב] לא כתב אם רצה אלא אל יתפלל כו', וכמו שכתוב בפרק ר' דיעובין [מה, א] כל שאין דעתו מיושבת כו', ובסוף פרק ד' ברכות [ז, ב] לעולם ימוד כו'. אלא דבסימן צ"ח סעיף ב' כתב הטור ושו"ת ערוך ונכשיו כו', וכתב ב"י [ד"ה כתב הרמב"ם] ומכל מקום הרואה לסמוך כאן על הרמב"ם הרשות בידו, וזהו שכתב [הש"ש] אם רצה: [כ] [פס"ק ז] ויש אומרים

הגהות רעק"א
 (ה) [ש"ס ס"ק אסור 15]. לשון הרמב"ם [מפלה ג, ד] אסור לאדם שיעטוס כלום או שיעשה מלאכה מאחר שיעלה עמוד השחר עד שימתפלל תפלת שחרית עכ"ל, ועיין בב"י ס"ק ג':

בוצריו אפילו אלוהן סיון השלם
 חבון ירושלים

ספר
ציון לנפש חיה
צל"ח השלם
החדש
על הש"ס

מאת
רבינו הגדול גאון ישראל וקדושו
רבי יחזקאל סג"ל הלוי לנדא זצ"ל
רבה של פראג

מהדורה חדשה שסודרה באותיות מאירות עינים ובפתיחת ראשי תיבות וקיטוע ופיסוק
ובהגהה מדוייקת עפ"י כתבייד ודפוסים ראשונים
ובהוספת רבבות מראי מקומות והערות מגדולי הדורות
ובהוספת כמאתיים קטעים חדשים מכ"י
והשלמות משו"ת נודע ביהודה בכל מקום שדן בדבריו בצל"ח

כרך א
ברכות * שבת * עירובין

מכון ירושלים • מפעל נודע ביהודה השלם
מכון לב שמח • הוצאת ח. וגשל
ירושלים • תשנ"ה

8

חכמים להחמיר, וכך היה מקובל בידם שלהחמיר אמרו. ואמנם הרי המעדני יו"ט בעצמו שם הביא לדברי התוסי' בחולין דף מ"ו דכלל זה שנתנו במס' נדה דכל שיעורי חכמים להחמיר הוא רק במשנה או ברייתא אבל לא במימרא דאמוראי, וכאן דרב אמי ורב אסי טעמי עד רביעתא מימרא הוא ולא ברייתא. אלא שעכ"פ שרא ביה המעדני יו"ט נוגא בפסקו של הרא"ש שהרי אף בדברי האמוראים עכ"פ ספיקא הוא אי עד ועד בכלל או לא כמבואר שם במס' חולין, והיה להרא"ש להחמיר. ואני מוסיף על דבריו לחזק קושייתו, דלענין תענית הוא ספק תורה, שהרי מיירי בתענית שקיבל על עצמו והוא נדר ומוזהר בלא יחל דברו.

אכ"כ אעפ"כ לא קשה מיירי לפמ"ש לעיל [ד"ה ונלע"ד דסמיכות] דרב אמי שהשיב טועם ואין בכך כלום, הוסיף קולא יתר על ספיקו של אשיאן, שהרי אשיאן לא נסתפק רק אם אכילה ושתייה קיבל והנאה לא קיבל, אבל זה היה פשוט לו שהטעימה עכ"פ מחשב הנאה, ור' אמי שהשיב לו טועם ואין בכך כלום, חידש לו שמתעמת לא חשיבא הנאה כלל. והנה לשון הרא"ש הוא, אבל טפי מרביעית חשיבא הנאה, יעו"ש בדברי הרא"ש. וא"כ אף שחשיבא הנאה אכתי מידי ספיקא של אשיאן לא נפיק ששמא אכילה ושתייה קיבל אבל הנאה לא קיבל, אלא שכיון שספיקא הוא מתמרינן מטעם ספיקא דאורייתא לחומרא, אבל רביעית ממש יש בו ספק ספיקא, דשמא עד ועד בכלל ולא חשיבא הנאה כלל, ואת"ל דחשיבא הנאה, אכתי שמא הנאה לא קיבל על עצמו כלל. ולכך התיר הרא"ש אפי' רביעית ממש.

מתיב רב ששת בפרקים וכו'. יש להקשות והרי רב כל הנותן שלום לחבירו קאמר, וא"כ מאי קושיא ממשנתנו דהרי גם משנתנו בין לר' יהודה בין לר' מאיר לא התירה לשאול אלא מפני הכבוד או מפני היראה, וחבירו אינו לא בכלל יראה ולא בכלל כבוד, לא מבטיח לדעת הרמב"ם דמפני הכבוד היינו אביו או רבו גדול ממנו, אלא אפילו להרא"ש [ס"ה] והרשב"א [י"ג ע"ב ד"ה מתנין] דאביו ורבו הם בכלל מפני היראה, מ"מ אף לדיריהו מפני הכבוד היינו מי שגדול ממנו בחכמה וכמבואר ברשב"א, ועיין במג"א סימן ס"ו ס"ק כ', וא"כ מאי מקשה לרב דאיירי בחבירו. ואי משום דלר' יהודה משיב בין הפרקים לכל אדם מקשה, גם הא ליתא, דרב איירי ליתן שלום אבל להשיב גם רב מתיר. ומכאן היה ראייה לדעת המחבר בסי' ס"ו סעיף א' דגם מי שגדול ממנו בחכמה הוא בכלל מפני היראה, וא"כ מפני הכבוד היינו ששונים בחכמה דהיינו חבירו. וצ"ל דגם להמג"א דמי שגדול ממנו היינו מפני הכבוד, מ"מ גם מי ששוה עמו בחכמה הוא בכלל מפני הכבוד, וכאשר מסיים שם באמת המ"א דאם הקורא גדול ממנו אינו פוסק, דמשמע דבשנים פוסק, כי גם הוא בכלל מפני הכבוד. אבל לדעת הרמב"ם דמפני הכבוד היינו דוקא אביו ורבו ומי שגדול ממנו, צ"ע.

76 שם דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפציו וכו'.

הרי"ף והרא"ש גרסי אסור לו לאדם לצאת לדרך קודם שיתפלל, ולפי גרסתם צריך לומר שגם בדברי ר' יונה א"ר זירא הוה גרסי כל היוצא לדרך קודם שיתפלל, שהרי על זה מסיק וכרב אידי וכו', ולפי גרסתם לא הזכיר איסור עשיית חפציו קודם התפלה כלל, ולכן לא הזכירו איסור זה כלל, וכן הרמב"ם פ"ו מהל' תפלה הלכה ד' כשהזכיר איסור הטעימה קודם התפלה, הזכיר השכמה לפתחו לשאול שלום

והיציאה לדרך, אבל עשיית חפצים לא הזכיר כלל, ואמנם הזכיר עשיית מלאכה אבל לא למד זה מדברי אשיאן רק מדברי אבא בנימין לעיל בפרק קמא דף ה' ע"ב שתתא תפלתו סמוך למטתו, וגם הרא"ש כתב שם [סימן ז'] פ"י שלא יעשה מלאכה. ולכן לדעת הכסף משנה שם שרשם שם וז"ל, או שיעשה מלאכה, בפרק היה קורא אסור לעשות חפציו וכו', לא דק ולא שם על לב שגירסא זו נדחית להרי"ף ולהרמב"ם ולהרא"ש. ועיין במעדני יו"ט שם [אות ל']. ולכן איסור עשיית חפציו אף שהוזכר בטור ובש"ע ס"י פ"ט [סעיף ג'] בלי חולק, לדעתי שלשה חמורי עולם ועמודי הפוסקים לא הסכימו לזה, דלדידהו איכא למימר דדוקא על מלאכה קפיד אבא בנימין שהוא דבר של טרחה ואיכא לאימשוכי אבל שאר חפצים ליכא קפידא. ואעפ"כ לדינא יש להחמיר כפי פסק הש"ע, כיון שלגירסא שלפנינו הדבר מפורש בגמרא לאיסור, ולגירסת הרי"ף והרא"ש והרמב"ם אף שאינו מפורש לאיסור, מ"מ גם להיתר לא נתפרש, וגם דברי אבא בנימין שתתא תפלתו סמוך למטתו, משמע שלא

יפסיק בשום דבר, לכן אין לזוז מפסק הש"ע. **שם א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה שאמר בין אלקיכם לאמת ויציב לא יפסיק.** הא דלא אמר סתם הלכה כר' יהודה, ונראה על פי מה שכתבתי במשנתנו [ד"ה אמר ר' יהושע בן קרחה] לפרש טעמיה דר' יהודה מדסדרו אנשי כנסת הגדולה ויאמר באחרונה אף שהיא קדומה בתורה, שמע מינה דבין ויאמר לאמת לא יפסיק, ולא ס"ל טעמיה דר' יהושע בן קרחה, א"כ אפשר דס"ל דגם ויאמר נוהגת בלילה, שסובר שזכירת יציאת מצרים נוהגת בלילה ככן זומא דסוף פרק קמא דלעיל [י"ב ע"ב], ואם היה ר' יוחנן אומר סתם הלכה כר' יהודה הוה אמינא שגם בזה שזכירת יציאת מצרים נוהג בלילה ג"כ הכריע כמותו, ולכן פ"י ר' יוחנן ואמר הלכה כר' יהודה דאמר בין אלקיכם לאמת לא יפסיק, לומר דדוקא בזה הלכה כמותו אבל בזכירת יציאת מצרים אין הלכה כמותו, אלא כחכמים דס"ל דכל ימי חייו הוא לימות המשיח.

ובזה ניחא מה דסמך ליה א"ר אבהו א"ר יוחנן מאי טעמיה דרבי יהודה, ולכאורה הוה ליה לפרושי חיכף על המשנה מאי טעמיה דר' יהודה קודם שהכריע ההלכה. ולפמ"ש ניחא, דעל המשנה לא היה צריך למיהב טעם לדברי רבי יהודה, שטעמו פשוט מדסדרו אנשי כנסת הגדולה סמוך לאמת שמע מינה שאין להפסיק ביניהם, והטעם משום דויאמר וברכת אמת שניהם יש בהם יציאת מצרים ושייכי אהדי והוה כמו פרק אחד, וא"כ בין אלקיכם לאמת הוה כמו אמצע הפרק לכן לא יפסיק, אבל מדאמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה דאמר בין וכו', ולומר דדוקא בזה הוא הלכה כמותו אבל בזכירת יציאת מצרים בלילות אין הלכה כמותו, וא"כ שפיר קאמר ר' יהושע בן קרחה שוהיה קודמת משום שנוהגת בין כיום ובין בלילה, וא"כ צריך ר' יוחנן למיהב טעם אחר למה לא יפסיק בין אלקיכם לאמת, לכן הוצרך רבי יוחנן לפרש הטעם משום דכתיב וי"י אלקים אמת. **ויש** נפקא מינה לדינא בין טעמא דידי שפירשתי טעמיה דר' יהודה משום דויאמר עם אמת מישך שייכי אהדי והם כמו פרק אחד, א"כ הא דאמר ר' יהודה בין אלקיכם לאמת ויציב לא יפסיק, היינו שלא יפסיק כמו בין הפרקים, אבל במה שפוסק באמצע הפרק גם בין אלקיכם לאמת מפסיק, וכן פסק באמת הרמב"ם פ"ב מק"ש [הלכה י"ז].

לפי לשון
הוא רק
זכירו אין
ל להקדים
עב [מלמדי
ו] רבינו
בלא שום
ז"ל, דזה
ירת צפרא
אי אפשר
כלום אלא
גיסור הוא
די רבינו
ותר אלא
כלומר
תו לעסק
ז"ל, אבל
אפילו זה
שון דאינו
ניו עצמו
מותר גם
ז"כ, אלא
השמיענו,
בהקבלת

ה הברכות
ו. לאמירת
ו. באמירת
במקדים
ו. באמירת
ז. חו בלבד
הו שדקדק
ז. אין שני
ז. מותר,
כל מקום
לו ברגיל
הי"א דגם

לאיזה ענין,
ז.כ, אך שלום

בשוק אסור באמירת שלום, זהו כשהוא מתחיל בשלום, אבל אם חבירו אמר לו שלום כגון שהתפלל, מותר לו להשיב שלום, דמשיב קיל מהתחלה כדמוכח בגמרא, ע"ש:

א **איתא** בגמרא [י] אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, שנאמר (מל"ט) ופירש רש"י, צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, והדר וישם פעמיו לדרכי חפציו. עכ"ל. ועוד אמרו שם דכל המתפלל ואח"כ יוצא לדרך הקב"ה עושה לו חפציו, שנאמר 'צדק לפניו יהלך' וגו'. וגירסת הרי"ף (ס) והרא"ש (פ"י) גם במימרא ראשונה אסור לו לאדם לצאת לדרך קודם שיתפלל, ע"ש. והטור והשו"ע סעיף ג' כתבו שני הדברים וזה לשונם: אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת שמונה עשרה, ע"ש. ובודאי כן הוא, דאפילו לגירסא שלנו הלא גם דרך בכלל חפציו, ופשטא דקרא דוישם לדרך פעמיו הוא על דרך. ולשון הרמב"ם בפ"ו דין ד' כן הוא: אסור לו לאדם שיטעום כלום או שיעשה מלאכה מאחר שיעלה עמוד השחר עד שיתפלל תפלת שחרית וכו', ולא יצא בדרך קודם שיתפלל. עכ"ל. ונראה דגירסתו בגמרא כהרי"ף, אך מלאכה למד מקרא ד'אותי השלכת אחרי גויך' (מל"ט ב' ד' ט), דמינה ילפינן איסור טעימה כמו שיתבאר (פ"ג), וגם מלאכה הוי כן שמשליך מלאכת שמים אחרי גיוו ועוסק במלאכתו. וגם מבואר בגמרא [ה:] שתפלה צריך להיות סמוכה למטתו, ופירשו התוספות (ד"ה ט"ז) שאסור לעשות מלאכה קודם התפלה, ע"ש. ופשוט הוא דלאו דוקא מלאכה, אלא הוא הדין כל מין עסק דאיזה הפרש יש בין זה לזה: **ל**

כא ובספר תרומת הדשן (מ"ט פ"י) שאלו ממנו על האנשים שמתפללים עד ברוך שאמר והולכין לעסקיהם ואח"כ מתפללים, אם

מותר לעשות כן, והשיב שאסור, דכונת הגמרא הוא על תפלת שמונה עשרה וכמו שכתבו הרמב"ם והטור והשו"ע. [ו]סיים שם בתשובתו שראה מי שעושים כן ואינו לפי דין הש"ס, ועל פי זה כתב רבינו הרמ"א (פ"ג) דיש מקילין לאחר שאמרו מקצת ברכות קודם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמיר בזה. עכ"ל. ואינו מוכן מי הם היש מקילין, ואם כונתו על איזה אנשים שמקילים בזה, א"כ לא הו"ל לומר וטוב להחמיר דמשמע דהוא חומרא בעלמא, והרי מעיקר הדין כן הוא כמו שכתב התרומת הדשן, וכך הו"ל לומר ויש מקילין וכו' ואין להקל בזה, וצ"ע. ובאמת הלבוש (פ"ג) כתב כן, ע"ש, וכן עיקר לדינא:

א **כב** ופשוט הוא דדוקא חפציו אסור, אבל חפציו שמים מותרים. ולא מיבעיא לאסוף צדקה או מצוה אחרת, אלא אפילו להכין צרכי שבת בערב שבת, וצרכי יו"ט ביו"ט, דמטעם זה אמרו במגילה [ג.] דביו"ט מאחרין לבא לבית הכנסת. וכן מפורש במסכת סופרים [פ"ח] וטעמי טעונה [פ"ג]. וכן בלצאת לדרך לדבר מצוה מותר גם קודם התפלה. ויש מתירין גם לדבר הרשות אם אין השיירא רצונה להמתין [מג"א סק"ן]. וכל שכן ביוצא קודם אור היום דמותר בכל ענין [ו]. [ענין ט"ו סק"ג]: **ל**

כג אסור לאכול או לשתות קודם התפלה. וכן אמרו חז"ל [י:] 'לא תאכלו על הדם' (ויקרא י"ט ט) לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. וכל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל עליו הכתוב אומר 'ואותי השלכת אחרי גויך', אל תקרי גויך אלא גאיך, אמר הקב"ה לאחר שנתגאה זה קיבל עליו מלכות שמים. וכתבו הטור והשו"ע (פ"ג) דמים מותר לשתות קודם התפלה, דמים לא שייך גאווה. ומותר בין בחול ובין בשבת ויו"ט, דאע"ג דקודם קידוש אסור

פסקי משנה ברורה

דבחי עשה שסמוך לאור הבוקר אין לעשות שום ענין עד שיברך סדר הברכות. [ו] כביה"ל (ד"ה ולא נלט): דאפילו מי שמוכרח לאכול לרפואה קודם התפלה יקרא עכ"פ קרי"ש

[ו] במשנ"ב (פ"ג) כתב דאפילו לכתחילה מותר למי שכבר התפלל להשכים לפתחו של מי שלא התפלל, אע"פ שיצטרך להשיבו. [ו] במשנ"ב (פ"ג) כתב בשם אליה רבה

מבשרת פריז 1871
1871

שאהר"י היה נזהר מ שלא לגלח אחר מנחה אפילו בערב שבת, ועיין סימן רל"ז [סעיף ב]: ו בלמודו בערב שבת. לכן אין קונעין ישיבה בקונטענטינא בערב שבת (כנסת הגדולה סימן רנ"ט), ובסדר היום נסדר ערב שבת עמוד פון כתב, אם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים אל יבטלנו, לימוד הישיבה מקרי דבר שאין לו קצבה, שרגילין לפלפל, אם לא פירוש רש"י על הסדרה שרי. ואם לא ימצא אח"כ לקנות אוי לא יקבע הלימוד צנקה. ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה, אוי יקנה ואח"כ יתפלל, שזו מנהג עוברת וגם היא דאורייתא, ובלבד שיקרא קריאת שמע קודם. ואם הניצור מתפללין, לא יפרוש מהם. ואם הכין ביום חמישי, יכול ללמוד כדרכו, ע"כ [כנסת הגדולה סג]:

שבת י"ז ע"ב
מת הלל:
מלא י"ח ע"ב:
רש"י ע"ד ד"ה
זור עמוד סג:
מלא י"ז ע"ב:

(ד) ישראל [ב] י"א ו"א לאדם למעט קצת ו (ה) בלמודו בערב רנב (א) והמגים בקדירה שבת כדי שיכין לרבי שבת: ל

סימן רנב

מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בערב שבת

כדי שיהיו נגמרים בשבת. וכו' סעיפים:

א [א] * מותר להתחיל במלאכה בערב שבת [ב] פמוך לחשיכה אף על פי שאינו יכול לגמרה מבעוד יום והיא נגמרת מאליה בשבת כגון לשרות דיו וסממנים במים והם נשרים כל השבת ולתת אונין (פירוש אגודות, רש"י שבת י"ב ב"ב דהנין) של פשתן א' להגור כדי שיתלבנו ולתת צמר לתוך היורה י שאינה על האש והיא מותה במים שאם היא על האש אסור (א) שמה יחתה (פירוש יגלה ויעור (א) הגתלים במחתה) ואפילו אינה על האש אם אינה מותה במים אסור שמה יגים בה בכף י (א) והמגים בקדירה אפילו אינה על האש חייב ב משום מבלש י ומותר לפרוס מצודות חיה ועופות ודגים והם נצודים בשבת

ע"כ [כנסת הגדולה סג]:

רנב א דתגור. ולא גורין

שמה יתמה, דכיון דהרוח

קשה להם לא יגלה המגור (גמרא

שבת י"ז ע"ב.) * ועיין סימן (רנ"ו)

[רנ"ד] [ב] [סעיף א]: ב משום

מבשיל. משמע דאם הוא מבושיל

כל לרבו מותר, וכמו שכתב סימן

ש"מ סעיף י"ח. אבל המוספות

שבת י"ז ע"ב ד"ה דילמא והר"ש [עס

פ"ג סימן י"ח] כתבו דהכל אסור מכל

י גבורים פרק
ז' מד, א בשם
פרק קמא
[הלכה זו דרכי
ס מדרש ויקרא
ה טו ארת דא:]

באר היטב

דך זה, ע"ו [ס"ק ב]: (ד) ישראל. והאר"י ז"ל היה נזהר שלא לגלח אחר מנחה אפילו בערב שבת, מ"א [ס"ק א]: (ה) בלמודו. לכן אין קונעין ישיבה בקונטענטינא בערב שבת, כנסת הגדולה. ובסדר היום כתב, דאם רגיל ללמוד דבר שיש לו קצבה, או שלומד עם רבים, אל יבטלנו. ולימוד הישיבה מקרי דבר שאין לו קצבה, ופירוש רש"י על הסדרה שרי. ואם לא ימצא אחר כך לקנות, אוי לא יקבע הלימוד צנקה. ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה, אוי יקנה ואח"כ יתפלל, שזו מנהג עוברת וגם היא דאורייתא, ובלבד שיקרא קריאת שמע קודם. ואם הניצור מתפללין, לא יפרוש מהם. ואם הכין ביום ה' יכול ללמוד כדרכו, ע"כ, מ"א ס"ק ו':

שערי תשובה

רנא (ד) ישראל. עיין באר היטב. ועיין בברכי יוסף סימן רל"ב (ואו"ג הביא לשון מהר"י צמח, הרב ז"ל היה נוהג שלא להסתפר אחר חצות, שהוא עת מנחה גדולה, ואף בערב שבת היה נזהר מאד. וכתב הברכי יוסף [ב] [עס] דמשמע מזה דאם יש לאדם סיבה לגלח תוך השבוע, אינו חייב להמתין עד ערב שבת, עכ"ל. ועיין במחזיק ברכה סימן ר"ס [אות ו] שכתב דודאי מצוה להסתפר בבוקר בערב שבת, כדמשמע בגזיר דף ה' [ע"א], וכמו שכתב באליה רבה [שם ס"ק ו], וכן לקרן הצפרנים. אך אם יש צורך להסתפר ביום ה' או לקרן הצפרנים, שהוא ערב חג שבועות, או שיום ה' ראש חדש ונוהגים אסור, או דבר אחר, אין לחוש. ומה שכתבו האחרונים שלא לעשות ביום ה', וגם מה שנוהגים לחתוך איזה דבר אחר נטילת הצפרנים, אין לחוש לזה, ע"ש:

רנב (א) שמה יחתה. עיין באר היטב. ועיין שם בפנים מאירות הטעם, כיון

דהכיסוי של יורה הוא טוחה בכבץ, ופי התגור נוחמים ושוורקין היטב

בטיט, ואם פותחין סתימת התגור מתקלקל היין שרק. ובוהו שרינן לקמן סימן

רנ"ד [סעיף א], ולכן לכולי עמא שרי הכא שלא ליקח הכסוי להסדיד ממונו,

ע"ש. ולכן אין ללמוד מזה היתר לענין אחר היכא דלא שריק או לא קשי ליה

ויקא. ועיין ביר אפרים [יש סימן וז] מה שכתבתי ברבירי הפנים מאירות [סימן ז] ע"ש:

ביאור הגר"א

[יב] ויש. מדרש אגדה [ויקרא רבה פרשה טו ארת ז]:

רנב [א] [סעיף א] מותר. מתניתין [שבת י"ז ע"ב], וירושלמי שם [שבת פ"א הלכה

ז] דהוא הדין בכל מלאכה שם: [ב] ספוך. שם במתניתין, ובבבלין

סעיף י"ח. זה ממוה, דשם מנואל כהיפוך. ור"י אחר כך שגם כספר מוספת שבת [סימן ז] עמד כזה:

ז והערות
ג. השלטי גבורים
ז' מד, א בשם
פרק קמא
[הלכה זו דרכי
ס מדרש ויקרא
ה טו ארת דא:]

הגהות רעק"א

(ב) [שם ס"ק ה] שלא לגלח אחר מנחה. אחר זמן מנחה: (ג) [שם] ועיין [סימן רל"ב]. עיין משנת מהר"ם מנרנא [מניינ] חלק א' סוף סימן רס"ו: רנב (א) [פניא ס"ק א] ועיין [סימן רנ"ז]. רנ"ז סעיף (ב) [א], [ב] [ע"י פני מגדים אהל אברהם אות א]: (ב) [שם ס"ק ב] וכמו שכתב סימן ש"ח

מחצית השקל

בן דרוסאי, מכל מקום יש בו משום ביטול, ולמה כתב שלא כדברי הרא"ש פרק כירה [שבת פ"ג סימן יא] שכתב וז"ל, ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב ביטולו חייב, ואם הגיע למאכל בן דרוסאי, אם נצטנן והרחיחו חייב, עכ"ל. ולמה כתב הטור אפילו הגיע למאכל בן דרוסאי יש בו משום ביטול עד שיחבשל כל צרכו. ומה שכתב הרב ב"י [שם עמוד חא ד"ה ונוהג] וז"ל, בספר זה שבא לפסוק הלכה למעשה לא רצה לסמוך על סברת הרא"ש דאין לה ראייה כו', וגם מאי דמשני אמאי דפריך פרק קמא דשבת [י"ח, ב] והלא מגיס, שנויי דחיקי ניהור. ר"ל, דהרא"ש אחר שכתב ומסתברא דעד שלא הגיע כו', כתב וז"ל, והא דפריך פרק קמא דשבת והלא מגיס אפילו ביורה רוחח [ר"ל, דפריך השי"ס אהא דהתייר בית הלל לתת צמר ליוורה ערב שבת סמוך לחשיכה, ואמאי, ניהור דלמא מגיס כה, ומשני ביורה עקורה וטוחה]. ועל זה כתב הרא"ש ב' חירוצים, שאני סממנים שצריכים ביטול לעולם, או משום צובע, כנכור לעיל, עכ"ל הרב ב"י. ור"ל, כיון דהני שנויי דחיקי ניהור, לא סמך הטור עליהן, ולכן כתב דאע"פ שהגיע למאכל בן דרוסאי יש בו משום ביטול עד שנתבשל כל צרכו ועדיין רוחח, וחזו לא קשה מידי מקושיית השי"ס ניהור דלמא

כ"ד (ר') סימן
ק י"ב:
[ע"י פניא ס"ק א]
י מהר"י צמח
ע"י ע"י ח"ס
סימן רנ"ב, מוכח
ז' מד, א בשם
פרק קמא
[הלכה זו דרכי
ס מדרש ויקרא
ה טו ארת דא:]

מבואר פניא רנא
בבואר פניא רנא
מבואר פניא רנא

משבצות זהב

אשל אברהם

ינב (א) והמגיס. עיין ט"ו. בסימן שי"ח אות כ"ב וכ"ג, צמר או צריך בישול רב (וזה נראה דעת המחבר כאן, ובמ"א אי"ה האות ב' יבואר) או צובע. ועיין רא"ש פרק קמא דשבת י"ח ב' סימן ל"ח הביא פירוש רש"י נשם ד"ה מגיס, מבשל. ובפרק כירה נשם ז"ל דף מ' ע"ב הביא בסימן י"א שם [ב] פירושים, מגיס מבשל, אע"ג דאין בישול אחר בישול, סמנין לצבוע בהן צריך בישול לעולם. אי נמי, צובע שמגיס מכניס הסמנין בצמר. וזה שכתב הט"ז בסימן שי"ח אות כ"ב "שצמר" צריך הרבה בישול, לאו דווקא, [אלא] סמנים צריך הרבה בישול ויש בהם בישול אחר בישול תמיד. ונפקא מינה, המגיס ביורה סמנים שאין בהם צמר כו', ויבואר אי"ה בסימן שי"ח [משבצות זהב שם; אשל אברהם אה מן וכאן במ"א [אות] ב'. אמר מר והנמהר, ראיתי לכתוב כאן קצת דברים פרטיים בענין זה. רש"י שבת ח"ב ב' ד"ה מגיס, ובמבשל וזה בישול, פירש הרא"ש שם רחייב משום בישול. אבל הב"ח [עמוד מב ד"ה ומ"ש] דקדק מילת "ובמבשל", לומר כתבשיל הוה בישול, וכאן משום צובע, וכמו שכתבו התוספות [שם] ד"ה דלמא, וכן פירש מהרש"ל [נחמתי שלמה שם ד"ה רש"י, עכ"ל [ב"ה]]. הנה מילת "ובמבשל" יש לפרש כל זמן שיד סולדת בו וכלי ראשון, אבל כלי שני או אין יד סולדת בו או מגיס אין פועל בו בישול, וכרא"ש. ולכ"ח משמע כל דליכא מבשל ליכא צובע, אבל לקמן [ר"ה ועיין] אבאר אי"ה דיש לומר אף כלי שני וכדומה מגיס נכנס הסמנים בצמר, וכדכתיבנא. עיין יורה דעה בסימן ס"ט בש"ך אות ל"ה וז"ל דחומץ וציר י"ל מבשל בכלי שני, ואם כן אותם המטמינים בשר ובצלים וחומץ חריץ ומערין לכלי שני, אסור להגיס כל זמן שיד סולדת בו אם אין מבושל כל צרכו, אבל כל צרכו שרי, כמו שכתוב בסימן שי"ח סעיף י"ח. ובאין סולדת בו ראוי להקל שם וכאן *. ולהר"ב בסימן שי"ח [שם] הוא הדין בכל צרכו בכלי שני כהאי גוונא. והגה, הר"מ ז"ל פרק שלישי הלכה י"א מהלכות שבת, "אסור" להכניס מגריפה לקדירה והיא על "האש", מפני שמגיס בה, וזה מצרכי הבישול, ונמצא כמבשל בשבת. ופרק ט' שם הלכה ד', מגיס, מבשל. ופרק כ"א הלכה י"ג, מותר לגמור שחיקת הריפות אחר שמורידין הקדירה מעל האש. ועיין מגיד משנה וכסף משנה ולחם משנה פרק ג' [שם]. ולאחר התבוננות היטב בדבריהם הוא, דהלתם משנה הבין במגיד משנה דתחיבת המגריפה לאו מגיס הוא, אלא דגורו אטו גייס ויהפך בה, הלכך במבושל כל צרכו, דליהן על האש איכא איסור דרבנן (יבואר אי"ה בסמוך), תחיבת המגריפה מותר. הא הגסה ממש אסור מדרבנן, ובלא כל צרכו חזיב חטאת (ו) מגיס נמי, הילכך תחיבת המגריפה אסור שמא מגיס. וכתב רבינו (הירמ"ם) דין זה כאן, ולא בפרק תשיעי ששם מקומו, משום דלמדה מהך צדמר ליוורה דלמא גייס, כמו שכתב המגיד משנה. והיינו אע"ג דהתם דלמא מגיס והוה צובע, מכל מקום דמי ליה "לגזור" כמו התם דלמא מגיס, הכי נמי דרך להפך המגריפה, הלכך הוצאה ותחיבת נמי אסור. וכל זה על "האש", הא עקורה אף כלי ראשון ויד סולדת בו אין הגסה פועלת בישול, הלכך מותר מגריפה. ושמשום הכי כתבו התוספות שם שבת י"ח ב' ד"ה דלמא, משום צובע, לא בישול, כברייתא ביצה ל"ד [ע"א], אלא בעקורה אין הגסה פועלת בישול אף בכלי ראשון. ואתי שפיר ההיא דפרק כ"א [שם] הריפות אחר שמורידין מאש מהפכין בה, אע"ג הגסה "ממש" אסור מדרבנן, על כל פנים להר"מ ז"ל בכל צרכו כמו שכתב המגיד משנה, בעקורה אין פועלת כלל, ובעודה על "האש" אין הכי נמי מדרבנן אסור. אבל הכסף משנה שם פרק ג' הבין דלכולי עלמא בעקורה וכלי ראשון יד סולדת בו, הגסה כבישול, דמה שכתב על האש כו' [לאו דווקא]. והתוספות שכתבו צובע, לא בישול, דקשיא להו מה פריך, דסתמא סמנים כבר מבושלים כי כן דרך הצובעים, ואחר כך נותנים צמר ליוורה, ומתירין בית הלל אע"ג שעדיין לא קלט "העין" (דא"כ) [דאי נמי] מגיס, אין בישול אחר בישול (בצמר לא שייך בישול, רק בסמנים) עיין מה שאכתוב לקמן בט"ז סימן שי"ח אות כ"ב, [לכן כתבו צובע, וכתיורין הב' של הרא"ש פרק כירה דף מ"ב ב' סימן י"א. וכתב רבינו "כאן", דלמדה גם כן [מהך] והלא מגיס מבשל. וזהו שכתב הרמ"ך [בהנהיחיהו לרמב"ם שם], הביאו הכסף משנה שם, יע"ש. אלא דיקשה ההיא דפרק כ"א הלכה י"ג דאטר בעל האש לגמור שחיקת הריפות, (למגיס) [דמגיס] במבושל כל צרכו על כל פנים מדרבנן אסור, ולמה התיר אחר שמורידין כו'. והן אמת פרק ט' [שם] הלכה ג', המבשל על האור [דבר שהיה] מבושל כל צרכו פטור, משמע אבל אסור, והחילוקים שיה"ל בין נצטנן או לאו מבוארים, ומכל מקום [להמ"מ] [להכסף משנה] דכתב בפשיטות כן, קשה, ואי"ה בסימן רנ"ג במ"א אות כ"ב ול"ב ובסימן שי"ח סעיף ד' [משבצות

שרי, או שקוראין לנית הנסמך לא חיישינן: **א** דבמ"א. עיין מ"א. מה שכתב דהיא דלורייתא, עיין מ"א בסימן רמ"ח במ"א [נשל אברהם] אות וי"ו מזה, דמשמע ג' סעודות נצטנן אסמכתא הוה, יע"ש: **רנב א** א"תגור. עיין מ"א. שנה י"ח ב'. ומה שכתב רנ"ו, טעות סופר, וז"ל רנ"ד סעיף א', וס' להמחבר מרתי בעינן, טוח וקשה, וכאן אף שאין טוח, דקשה טפי. ועיין ר"מ [הלכות שבת] פרק ג' הלכה י"ג י"ד, "וכן" ו' לאו לגמרי דומין, וכן כאן ביורה טוחה מדכיר דכיר, כפירוש רש"י שם נ"ד"ה ועושה. ובסימן רנ"ד טוח לא מהני אי לאו דקשה גם כן. אבל המוספות שנה ח"י ב' ד"ה ביורה, כתבו דאין דרך להגיס כמו לחמוט, ומתוך זה. עוד כתבו, דמיהדק טפי, ועיין אליה רנה כאן [ש"ך] ב'. ומסקינא המתבר משמע כמירון א' כמסופות, ואי"ה בסימן רנ"ד נאשל אברהם אות ג'; משנתו והנ"ח אות א', וכתב אין להאריך: **ב** פשוט. עיין מ"א. פירשתיו בעוה"י בט"ז אות א' הסוגיא ודברי הפוסקים. ואמנם דברי האדון ז"ל הם כפשוטן, דהמתבר נקיט לשינה להטור [עמוד מן], וכפירוש רש"י [שנה י"ג, ב' ד"ה מגיס] [ונר"מ פרק ג' מהלכות שבת הלכה י"ו, שמה גייס בה, ומו' לא. והלחם משנה שם הלכה י"א פירש צובע כמסופות, ויבארתיו בט"ז אות א'], משמע כמירון הא' צרא"ש פרק כירה דף מ' ב' סימן י"א "דקמנין" לנצוב בהם צריך בישול לעולם [ולא שייך בהו כל צרכו], הא אי לאו עומא דמבשל שרי, כמו "בדקדירה" הנשיל כל צרכו שרי בסימן שי"ח סעיף י"ח. אלא מיהת נצמר כחז שם אפילו קלט העין אסור להגיס ביורה עקורה, אי מטעם הטור כאן דלעולם צריכים הסמנים בישול ולא שייך בהו כל צרכו, או מטעם הר"ן [שם ג, ב' ד"ה ומדאמר] דלא יתרוך דרך האצבעים להגיס, וממלכתא הצביעה היא, ומייב משום צובע. ואם כן בכלי שני או אין יד סולדת בו שרי להקך טעמים. אבל המוספות שנה י"ח ב' ד"ה דלמא, משום צובע, וכפשוטו, וכמו שכתב הרא"ש פרק כירה [שם] במירון הב', דנכנס הסמנים נצמר [לא כפירוש הר"ן], ואם כן אף בכלי שני ואין יד סולדת בו יש לומר דחייב מן הסורה כהאי גוונא. ונפקא מינה לפסולי עדות, או לומר לעכו"ם, שבות דשבות במקום פקידה [ועיין לקמן בענין לטטול מן הגר, ויבואר א"ה]. ובסימן שי"ח במ"א אות מ"ג פירש משום צובע, לאו היינו פירוש הרא"ש במירון ב' וכמסופות, אלא פירוש הר"ן, וכמו שכתב רנ"ו [סימן שם עמוד ח"ה ד"ה כהנא], שמשם לוקח [הדין]. וכמו שאין בכך הגולה [נפקא מי' שם] בבות ט', ומשום הכי לא סיים שם שנקלט הצבע ודי לו בציבור משום צובע, וכאן סיים דכשמינים בה נקלט הצבע, הוא הדבר אשר דברנו. וכמה שם [מ"א] צובע, לא תירוק א' דקמנין לעולם צריך בישול, דלר"ן כמאכל בן דרוסאי לא שייך בישול, וממניס לא גריעי על כל פנים ממאכל בן דרוסאי [עיין ב"י בסימן שי"ח עמוד ח' הביא דברי הרא"ש דכירה, ועיין ב"ח שם עמוד מ, ולפי מה שכתבתי יש לומר דהטור סובר דעמ' אביו הרא"ש דממאכל בן דרוסאי בעודו רומח יש בישול דבר תורה במירון א', ובלאמור]. ואפשר שהאדון ז"ל שם בסימן שי"ח הביא קמהדר, דטעמא שלא יתרוך וממלכתא הצביעה היא, וצובע, כר"ן. הא סיים בלא זמר ליכא חיוב תורה במגיס, ללא כרא"ש במירון א', אע"ג דהמתבר פסק כמאכל בן דרוסאי יש צבוע, סימנים שכתבנו כל צרכן על כל פנים מותר. ובכ"י הביא בסוף הסימן [שם]. עמוד ח"ה שם] רק דברי הר"ן, ובלאמור. בנאופן שדברי האדון ז"ל מאירין כספירין. וראיתי להוספות שנה כאן אות ד' ובסימן שי"ח אות כ"ו כתב מדרות על מאורן של ישראל, ואין ראוי לכתוב על האדון ז"ל, דנהיירין ליה שצילי דנכר דיעה *. ושבו ראיתי בהגאון המפרש צירושלמי (דפוס דעסויא שירי קרבן שנה י"ג, א ד"ה מפני) הקשה בעין זה על המ"א, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, ואין להאריך, ובסימן שי"ח נאשל אברהם אות ג' [ע"ה] יבואר עוד. והיו יודע, דקלט "העין" [שם ח, ב',] רק מראה הצבע, ועדיין לא נצבע שפיר, וצירושלמי [שם ח"ה הלכה ו] פריך לה מהו מיתעבי, אמר רבי אבוה כגון אילין קורייתא דלא מקפדין. וכמה האדון המפרש שם [קרבן העדה ד"ה דלא] אם לא נצבע כל צרכו כו', [ד"ה] קורייתא, שם העיר או אדנות [מלשון נפיק לקרייתא כדכתיב י"ב, ב' או קירא מולין קלט, ג], ומשמע ודאי כל שלא נצבע כל צרכו עדיין יש משום צובע. הלכך לרא"ש ומסופות דנכנס הצבע, אף בכלי שני כהאי גוונא אסור, והוא הדין לר"ן, וכל שקלט "העין" לאו דווקא, וכדכתיבנא *. ועיין מהו רנ"ח (א) בפרק קמא דשנה נ"ח, ב' ד"ה אמר, ואי"ה בסימן שי"ח יבואר עוד:

שלחן ערוך

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול

הגאון האלהי החסיד המפורסם

אור עולם מופת הדור

נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא

מוה' שניאור זלמן נבג"מ

אורח חיים
חלק שני

הוצאה חדשה מסודרת מחדש ומתוקנת

ירושלים ת"ו תשנ"ג

ס רש"ל ב"ח
 א מירמל דרכ
 חסדא שבת ק"ו
 * שמות ט"ז ה'
 * שם כ"א
 * שם ה'
 ב שגלי לקט כ"י
 מ"א ממזרח
 מנחומא
 ג דרכי משפ"ה
 רנ"א
 ד כנסת הגדולה
 מ"א קפי רנ"א
 ה סדר היום מ"א
 טפ
 ו עוש"ע

השלימו עד צאת הכוכבים צריך לנהוג כן לעולם בכל פעם שיארע בערב שבת משום שהוא כמו נדר וצריך שיתירו לו שלשה והוא שבשעה שהשלים בפעם הראשון היה בדעתו לנהוג כן לעולם או שהשלים ג' פעמים בערב שבת ולא התנה שיהא בלי נדר אבל מחמת שהשלים כמה פעמים כשאירע בחול אינו חשוב כנדר לענין שיצטרך להשלים כשאירע בערב שבת פ ויש חולקין בזה ואומרים שבתענית יום שמת בו אביו ואמו כשחל בחול בשנה הראשונה והשלים אז התענית בודאי היה בדעתו לנהוג כן לעולם לפי שלא עלה על דעתו לחשוב היאך יתנהג להבא כשאירע בערב שבת לפיכך הרי זה כנדר וצריך להשלים לעולם אף כשאירע בערב שבת וכן בתענית ימי מיתת הצדיקים וערב ראש חודש אם כשהתענה פעם הראשון בחול והשלימו היה בדעתו לנהוג כן לעולם או שהתענה והשלים ג' פעמים בחול ולא התנה שיהא בלי נדר הרי זה כנדר וצריך להשלים אף כשאירע בערב שבת וכן נהגו העולם (ואף על פי כן המיקל לעת הצורך כסברא הראשונה לא הפסיד):

רנ הכנת הסעודות לשבת ובו ח' סעיפים:

א לעולם ישכים אדם לטרוח ולהכין צרכי שבת בערב שבת בבקר ורמז לדבר שנאמר * והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו משמע לאלתר שיביאו יכינו והזבאה היתה בבקר שנאמר * וילקטו אותו בבקר בבקר י ואע"פ שהכין בהשכמה מצוה שיוסיף גם בבין השמשות ורמז לדבר שנאמר * והיה משנה (כלומר שיכינו שנית):

ב ויש לאדם למעט קצת בלימודו בערב שבת וכל שכן בשאר עסקיו כדי שיהא פנוי להכין צרכי שבת אלא אם כן הכין כבר ביום ה' או שיש לו מי שיכין לו:

ג ונוהגין בקצת מקומות שלא לקבוע ישיבה בערב שבת לפי שלימוד הישיבה הוא דבר שאין לו קצבה שרגילין לפלפל ושמא ימשכו הרבה בפלפולם ולא יהא להם פנאי אח"כ להכין צרכי שבת אבל מי ה שלומד דבר שיש לו קצבה אם (א) רגיל ללומדו בכל יום אין לו לבטלו בערב שבת ואף דבר שאינו רגיל ללומדו בכל יום מכל מקום אם לומד עם רבים אל יבטלנו ואפילו כשלומד ביחיד אם הוא דבר שדרך ללומדו בערב שבת כגון פירוש רש"י מפרשת השבוע כמו שיתבאר בס"י רפ"ה (סעיף ז') יכול ללמוד כדרכו ואם אח"כ לא ימצא לקנות אזי לא יקבע לימודו בבקר שהוא זמן שמוצא לקנות ואם לא ימצא לקנות אחר התפלה אזי יקנה בתחלה ואח"כ יתפלל ובלבד שיקרא קריאת שמע מקודם שמא יעבור זמנה עד שיקנה אבל התפלה נמשך זמנה יותר ואף שיש לחוש שמא יעבור גם זמן תפלה מכל מקום מצוה זו של הכנת סעודות שבת היא עוברת בודאי שאח"כ לא ימצא לקנות ומכל מקום אם הצבור מתפללין אל יפרוש מהם: L

ד (ב) ואפילו מי שיש לו כמה עבדים יש לו להשתדל להכין בעצמו צרכי שבת

קונטרס אחרון

ואין חייבים למנוע מחמת איסור קל הזה מכל מקום הם לא ראו לזהות האיסור הזה: (א) רגיל כו'. כן הוא משמעות לשון סדר היום שצמג"א ומ"ש אח"כ או שלומד כו' היינו אפילו אם אינו רגיל זה בכל יום דא"ל דהיינו אפילו דבר שאין קצבה דא"כ למה מנוע לימוד הישיבה הרי לומד עם רבים ודוחק לומר ללומד עם רבים היינו מלמד לרבים ולימוד הישיבה היינו הישיבה שלומד בחברתם והם אינם נריכים להכין דא"כ למה אין קובעין ישיבה בקושטא דגני"א ודוחק לומר דכנסת הגדולה וסדר היום פלוגי אהדדי:

(ב) אפילו מי כו'. עיין ברש פ"ב דקידושין דלגבי קידושי אשה מנוה זו יותר מנשלומו מנהא דרבה ורב ספרא ומשמע דליכא חיובא צמילתא אלא ימרון מנוה צעלמא דומילא דקידושי אשה ועיין ס"י רמ"ט דמנוה צעלמא משכמת לה אף בדבר שמוטר גמור מן הדין והרמב"ם צ"ל שכתב חייב כו' וכן משמע מלשון הטור ושו"ע (דלא כמג"א) ולא הזכירו הא דרבה ורב ספרא כלל אלא למדו מיוז זה משאר אמוראי שזולנו את עצמם כל כך בקביעות בכל שבת ושבת מכלל דחיובא איכא צמילתא כמ"ש לקמן בסמוך ולכן הווקק לטעם אחר שזהו כבוד השבת ולא משום ימרון מנוה צעלמא מדלא הזכירו בגמרא היאך היו נוהרים כן בשאר מנוה אלא בשבת בלבד שנגטוינו לכבדה צמלד והיו מחצצין אותה כל כך עד שקורין אותה כלה ומלכתא שלא מנינו כן בשאר מנוה וכבוד שבת הוא מנוה צפי עממה למר מן התורה ולמר מדברי קבלה אבל בשאר מנוה לא

לגטוינו
 (1) ריש סדר ער"ש: (2) רנ"א סק"ו: (3) מ"א ע"א: (4) סעיף ב': (5) ה"י: (6) סק"ב: (7) שבת קי"ט ע"א:

שכן הוא בכל המ ואין דרכו ליקח ולעשות שום דבר עושים בעצמם מי שהיה מחתך הירד מהם שהיה מצית כלי החול ומכניס בערב שבת להוצי מגדים להראות כב כביתו שהוא מרא מ ומהם ילמוד כל

ה יש ליזהר לה לאכילה ורמז

לאתים ולמזמרות

ט טוב לומר על

ז טוב יותר לקנו מגדים וכיוצא בו מאכלים הצריכים ע

ח יש לטעום התנ רנא שלא לעי

א אסרו חכמים ג סימן ברכה לעול אותו עליה לא נדוי באים

ב יש אומרים שא ויש אומרים ש

לגטוינו אלא שלא יהיו צווינו אפשר לו לקיים כלל ימרון ו צ"ד ס"י ר"מ ואלפ"ה כו שבת כמ"ש הרמב"ם וכוין ושבת צדאי היו מהרין לעו היה חביב עליהם והיה להם שהיו מתעסקין בו בשאר ש ענג לפי שרצו לקיים עוד יי המין שמתענג בו יותר ושפ להם רישא ושיצטוט נחעסק

(8) סעיף י"ב: (9) שבת פ"ל

הלכות שבת רנ רנא

מו

שכן הוא ככל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו ואפילו מי שהוא אדם חשוב ביותר ז' גמרא שנת ק"ט ע"א ח רב חמלה סס ט רבה ורב יוסף י ר' זילא כ רבני ל רש"י מ טו"ש"ע סעיף א' נ רמ"א סעיף א' ס ספרי ע כתבי האר"י פ כתבי אר"י מ"א צ חוספת שנה מ"א סימן תקע"ה ק האר"י מ"א שם

שכן הוא ככל המצות מצוה בו יותר מבשלוחו ואפילו מי שהוא אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב להשתדל ולעשות שום דבר מצרכי השבת בעצמו שזהו כבודו של שבת וגדולי החכמים היו עושים בעצמם מלאכות שאינן לפי כבודם כדי להרבות בכבוד השבת ויש מהם שהיה מתתק הירק דק דק בעצמו ויש מהם שהיו מבקעים עצים בעצמם ויש מהם שהיה מצית האור תחת העצים בעצמו ויש מהם שהיה מתקן הבית ומפנה כלי החול ומכניס כלים הצריכים לשבת ובעסק זה היה יוצא ונכנס תמיד בביתו בערב שבת להוציא כלי החול ולהכניס למשאות כלי תשמיש ובגדי חופש ומיני מגדים להראות כבוד השבת שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו כאדם שמקבל את רבו בביתו שהוא מראה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו ומהם ילמוד כל אדם לטרוח בעצמו ואל יאמר איך אפגום בכבודי כי זהו כבודו שמכבד השבת:

ה' יש לזהר להשחית הסכין בכל ערב שבת כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה ורמזו לדבר והכינו את אשר יביאו ובתיבת את נרמזו הסכין מלשון לאתים ולמזמרות ואומר וידעת כי שלום אהלך ודרשו חכמים זו השחזת סכין כי אם קהה הברזל ולא יוכל לחתוך אין זה שלום בית:

ו' טוב לומר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת וכן בכל מה שהוא עושה טוב לחשוב שעושה לכבוד שבת:

ז' טוב יותר לקנות בערב שבת מלקנות ביום ה' במה דברים אמורים במשקין ומיני מגדים וכיוצא בהם מדברים שאינם צריכים הכנה להכניס שיהיו ראויים להנאתם אבל מאכלים הצריכים עדיין הכנה טוב יותר לקנות ביום ה' כדי שיהיה לו פנאי הרבה לטרוח בהכנתם ולהתעסק בשאר צרכי שבת:

ח' יש לטעום התבשילים בערב שבת וטוב לטעום מכל תבשיל ותבשיל: **רנא שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה ובו ה' סעיפים:**

א' אסרו חכמים לעשות מלאכה בערב שבת וערב יו"ט מן המנחה ולמעלה וכל העושה אינו רואה סימן ברכה לעולם מאותה מלאכה שמה שמרויח בה מפסיד כנגד זה ממקום אחר אבל אין עונשין אותו עליה לא גרוי ולא ג' מכת מרדות כדרך שעושין לעובר על דברי חכמים לפי שלא החמירו כל כך באיסור זה ומכל מקום ג' גוערין בו ומבטלין אותו מלעשותה בעל כרחו:

ב' יש אומרים שאיסור זה הוא מן מנחה גדולה ולמעלה דהיינו ה' משש שעות ומחצה ואילך ויש אומרים שהוא ממנחה קטנה דהיינו מתשעה ומחצה ואילך ולענין הלכה המיקל בדברי סופרים ו' לא הפסיד הברכה:

לא

קונטרס אחרון

נצטוונו אלא שלא יהיו בזויות עלינו וגם זה אינו נחשב למצוה בפני עצמה ועוד דכל מי שמורחו אומנתו וגרים בה יממא ויליני כהני אמוראי חי אפשר לו לקיים כלל יתרון מצוה זו דמצוה זו יותר מנשלוחו שהרי אסור לו להחבטל מתורחו לעשות מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כמ"ש ב"ד קי' ר"מ'י ואפ"ה כולו הני אמוראי ציטלו תורתן בכל שבת ושבת מכלל דמוצת הגוף היא להתעסק דוקא בעצמו משום שזהו כבודו של שבת כמ"ש הרמב"ם וכוון שהטעם הוא משום כבוד שבת די בדבר אחד לבד כמ"ש הטור ושו"ע שבוה ניכר כבודו ורצא ורב ספרא בכל שבת ושבת בודאי היו נוהגין לעשות דבר אחד כיון שהוא חיוב גמור אלא שכשנודען רישא לרצא ושיטתא לרב ספרא כדפרש"י מוחך שמין זה היה חביב עליהם והיה להם ענג ממנו כיון שבו הם מקיימין מצות ענג שבת לכן בו היו מתעסקין בעצמן ולא היה די להם צמיקון דבר אחר שהיו מתעסקין בו בשאר שבתות אף על פי שבעסק ההוא היו ג"כ יכולין ללאת ידי חובתן מכל מקום נהרו העסק צמין שמקיימין בו מצות ענג לפי שראו לקיים עוד יתרון מצוה דהיינו מצוה זו יותר מנשלוחו ואותו יתרון מצוה בודאי שראוי לעשותו צמרון גוף המצוה דהיינו צמיקון המין שמחטעג בו יותר ושפיר דייק תלמודא מנייהו דמצוה זו כו' דאי משום חיובא להתעסק בעצמן כמ"ש הרמב"ם ענדו הכי וכשלא נודען להם רישא ושיטתא נחטעקו בדבר אחר א"כ גם כשנודענו להם למה נהרו דוקא בהם ולא נהרו דבר שהיו רגילין להתעסק בשאר שבתות ומכאן ילא להטור ושו"ע דבדבר אחד קגי דל"כ לא דייק מידי ודו"ק:

L

(8 סעיף י"ב: 9) שבת פ"ל ה"ו: (10) שבת שם ד"ה מחרין:

שבת
כפעם
ולא
אינו
כזה
ושלים
חשוב
ושלים
ראש
לם או
וצריך
לעת

שנאמר
בבקר
שמשות

להכין

זאין לו
כי שבת
בת ואף
ביחיד
רפ"ה
זוא זמן
שיקרא
לחוש
ח"כ לא

י שבת
שכן

ג' יום דל"ל
תלמד לרבים
לומר דכנסת

ויצא במילתא
הרמב"ם צ"י
ימוראי עזולו
נת ולא משום
זה כל כך עד
שאר מצות לא
נצטוונו

ספר

לקט יושר

לר' יוסף ב"ר משה

כולל מנהגים פסקי הלכות ותשובות של רבו הנאון בעל
תרומת הדשן

חלק אורח חיים.

יצא לאור ראשונה על פי כתב יד מינכען עם הגהות, תקונים, באורים
ומראה מקומות

מאת

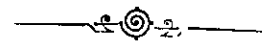
יעקב פריימאן

אבדיק העלישוויא במדינת מעהרין.

ברלין.

כדמוס של ר' צבי הירש ב"ר יצחק אימצקאווסקי

תרס"ג.

ועתה נדפס מחדש פעיה"ק ירושלם ת"ו שנת תשכ"ד

ואמר שאין
 אהרן וצוקל
 וזכורני
 וזכורני שאמר
 הכאות ואחיכ
 במנין ושניה
 בשחרו
 כגד על יד ימ
 מים על שתי
 מעט מים על
 התומס, ונוטל
 הימין בפיו בצ
 בצד ימינו ורוו
 הגולה גאונינו
 יפה לדבר, וא
 קמיצה או זרו
 זאת היה מברך
 אשר יצר וברני
 הנוסח אמר בנ
 בסליחות, והמח
 שמחחיל בקול
 רצה הכהן להח
 משום דלא שמ
 עבר, אשה, זו
 שמעתי מאשה
 הודה לה הגאון
 אומרת שלא ע
 רזיל במנחות או
 וזיל ונהוג הנש
 ג' ג"ב: כ
 ואיך שינהג עם ה
 בא"ח [סי' ד'] וז"ל
 הולך מיד לביהכני
 מספר סימני המור
 יח) איתא במנחות
 אלו הן שעשני יש
 מברך שלא עשאני
 מפי עכ"ל הגמ' ש
 מצאתי שום מקור
 ועיין ספחים ד' מ'
 ע"ה מפני שהן ש
 יט) וכ"ה בבה"ג ב

פעם אחת בבקר לבש חלוקו שלא כדרכו והפך הפנימי לחוץ ועמד, מתוך שהגיד
 ההלכה לבחורים ולובשו שפיר¹⁾, לאחר ג' שנים או ד' היה הלש קצת ליע והלביש
 חלוקו' שלא כדרכו ולא רצה להפכו, ואמר דוקא בימיהם הוו מרקקים בחלוקותיהם
 משום שלובשים מבחוץ ז"ך²⁾ (ט).

אין עושין שום מצוה קודם התפלה, וראיה מטילה שהיא נדחת עד אחר התפלה
 כי התפלה היא במקום התמיד³⁾, והתמיד היה לעולם כההלה לאפוקי מהיה ועליקמן
 מבינג יציו ששמע שעשה כפרות בזמן שא' הקהל מזמורים בביהכני, והוא עומד רוב
 פעמים כשיאר היום בטוב והולך מיר לבית הכסא, וכשיושב היה מכוין שהיה פניו
 לדרום ואחוריו לצפון, או איפכא אפילו במקום שיש מחיצות (יא). ולא רוצה לישב
 אפוי בחורף על בית הכסא כשהרף היה חם מחמת ישיבת אחר עד שנתקרר, וכשהלך
 מביהכני לבית הכסא חולץ טליתו ולא הארבע כנסות, [וזכורני כשרוצה לחלוץ הארבע
 כנסות שלו כגון כשהלך לישן בצהריים (יב) היה חולץ קודם והולך אח"כ לביהכני],
 וכשהחזר לבית הכנסת היה מברך על טליתו משום דהפסיק⁴⁾, אבל לעניין ברכת התורה
 לא מקרי הפסק, כיון שעוסק במצות כגון מקנה בשמאל (יד), וכן אמר לי בחזר אחד
 משמי הרב הגדול רבי דעמי הגאון מוהר"ר יעקב וזיל דלא הוי הפסק לעניין
 ברכת התורה.

כשרוצה לאכול ובא מבית הכבוד כמדומה לי היה שופך פעם אחת על ידיו
 והיה מברך אשר יצר ואחיכ בשעת ניגוב יברך עניי⁴⁾, ולעולם לא עשה שום ברכה על
 הקמנים (טז) (מצאתי מזה בסמ"ק במצוה ציונו, [וכן מצאתי באו"ח בסי' רל"ט ע"ש] (טז)).

ג"ב: וכן מצאתי באו"ח סי' ב' וז"ל וידרדק בחלוקו [כו].²⁾ ג"ב: וזכורני שנעל מעליו
 כמו שכתוב באו"ח סי' ב', ג' (ג' ג"ב: וז"ל תשובת שארי הארי הגדול הגאון מ"ה יעקב מולין
 זצ"ל, אדם המסלק טליתו ויצא וחזר, כתב הרמב"ם שצריך לחזור ולברך דחשיב היסח הדעת, ומהר"ח
 חילק הוכח שישאר עליו טלית קטן כשיצא כשיחזור וילבש טלית גדול אין צריך לחזור ולברך.
 ושלום מאת הקי' הלוי. (יג) ג"ב: וכן מצאתי באו"ח (סי' קס"ה) וז"ל יראה להכריע דלאחר ששפך
 פ"א על ידיו ומשמשך יברך אשר יצר ואחיכ בשעת ניגוב עניי.

ט) ונראה שמפעם זה השמיטו גם הר"ף והרמב"ם והרא"ש לדיון זה ולא הזכירוהו בין לענין התורה
 אבירה בטביעת עין בין לענין זהירות בחלוקו להפכו, וכנראה הוא הר"ר ד"ך בעל היריעה ע"י נייבויער
 סי' 2010. (י) ועיין בתו"ט פ"א בברכות מ"ד ובתפארת ישראל שם. (יא) גם הרמב"ם סי' מ' מה'
 בית הבחירה ה"ט לא חילק בין מקום שיש שם כותל למקום שאין שם כותל ועיין בב"י סי' ג' סוף
 ד"ה ומיהו דוקא שנתן טעם לדבריו. (יב) וכ"כ בכלבו הביאו הב"י סוף סי' כ"א שנהגו שלא לשכב
 בטלית שיש בו ציצית. (יג) באופן זה תמצא נוסחת חתימתו מכלי הזכיר שמו כמה פעמים כתשובותיו
 אך על פי הרוב שמו בקרבנו וחזתם הקי' יעקב הלוי, ותשובה זו הביאה האגור בשינוי לשון קצת
 ומשם העתיקה הב"י בסי' ה' ובסי' מהר"ל בה' ציצית ותפילין כתוב בפירושו: אמר מהרי"סג' לברך
 אטלית קטן או גדול ובא עסק לצורך והסירו ובא להתעטף שנית צריך לברך שנית גם כמה פעמים.
 וכן אמהר"ש לנהוג הן בציצית הן בתפילין ואמר שכן כתב המיימוני ודלא כמו שאמר מהר"ג
 שאען צריך לברך בשניה עכ"ל. (יד) כ"כ ג"כ בב"י סוף סי' מ"ז כ"ש האגור. (טז) כשיטת רבינו
 מאיר בתוס' ישנים יומא ד' ל' ע"א ד"ה מצוה לשפסף והביאה הסמ"ג מ"ע סי' כ"ז ה' נטי'
 ועיין בב"י סי' ד'. (טז) סמ"ק סי' קפ"א דף ס"ד ע"א.

כת
 עמ"י
 עש"ו
 בינ"ץ
 זרח בחושך אור לישרים
 זרח בחושך אור לישרים
 ספר
 Aba Sha'ul, Ben Tsiyon

אור לציון
 תשובות ב'

הלכות פסוקות — אורח חיים א'
 כולל תשובות, פסקי הלכות, וחקרי דינים
 לפי סדר שו"ע או"ח עד הלכות שבת

אשר חברתי וערכתי בהמלת ה' עלי
 הצב"י **בן ציון אבא שאול** ס"ט
 ראש ישיבת "פורת יוסף" ירושלים

יו"ל ע"י
 מכון "אור לציון"
 פה עיה"ק ירושלים ת"ו

שנת ברך את עמך (תשנ"ג) לפ"ק

ה. שא"ה. מי שקם משנתו קודם עלות השחר, האם מותר לו לאכול לפני התפילה.

תשובה. מי שישן שינת קבע בלילה, אין לו לאכול אחר שקם, עד שיתפלל תפילת שחרית, אף שקם לפני עלות השחר, ומכל מקום לחולה יש להתיר לאכול. וכן יש להתיר לאדם חלש לאכול קודם עלות השחר של תענית ציבור, אם קשה לו התענית בלא שיאכל בליל התענית.

ט. שא"ה. האם מותר להתגלח קודם התפילה.

תשובה. אסור להתגלח משהגיע זמן תפילת שחרית, אך סמוך לזמן תפילת שחרית מותר להתגלח.

י. שא"ה. האם עמוד תפילה (סטנדר) הוי חציצה בינו לקיר בתפילת שמונה עשרה.

פ"ט סעיף ד', שהרעב והצמא מותרים לאכול ולשתות אם אין בהם יכולת לכיין בלא זה.

וכן אדם חלש שרוצה לאכול בליל תענית ציבור, כדי שלא תקשה עליו התענית, יש לו לסמוך על הפשט שאין איסור כל זמן שלא הגיע זמן תפילה, ויש להתנות בליל התענית לפני השינה, שבדעתו לאכול ולשתות, כמבואר בשו"ע בסימן תקס"ד סעיף א'.

ומכל מקום נראה שחולה שקשה לו ללכת להתפלל בבית הכנסת בלא שיטעם משהו לפני שיצא, עדיף שישאר בביתו ויתפלל יחידי, כיון שאין חיוב תפילה בציבור חיוב גמור, וכמ"ש מרן בשו"ע בסימן צ' סעיף ט', ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור, הרי שאין זה אלא חיוב השתדלות, ואיסור אכילה קודם תפילה הוא איסור גמור, ולדעת הרמב"ם נראה שהוא איסור דאורייתא, שכן מנה איסור זה במנין המצוות באיסור לא תאכלו על הדם, כמבואר בספר המצוות בכלל התשיעי, ע"ש, וראה גם בבאה"ל בסימן פ"ט סעיף ד' ד"ה וכן בשם האחרונים, ע"ש.

ובעיקרי הד"ט בסימן א' אות ו' כתב להקל לשתות קפה עם סוכר, וכן הביא שם בשם היד אהרן, וכן כתב בסידור בית עובד בהלכות תפילה אות ס"ג. ונראה שהעיקר כדברי הפרי חדש והברכ"י שלא לשתות קפה או תה עם סוכר. ויש להזהר בזה כיון שלהרמב"ם איסור אכילה קודם תפילה הוא מדאורייתא, וכמו שיחבאר בבאורים לתשובה הבאה ע"ש. ואף שבעיקרי הד"ט שם כתב שבלא סוכר הקפה מזיק, והביא דבריו בכה"ח שם אות ל"א, אין נראה כן, שהמציאות מוכיחה שאינו מזיק כלל, ואין להקל בזה.

ומכל מקום סכרין אינו מזין ואין בו משום גאווה ומותר ליתנו בתה או בקפה. וחלב ודאי שמזין, ואין ליתן אף מעט חלב בקפה, וכן ביצה חיה כיון שמזינה אין לגומעה לפני התפילה.

ח. הנה אף שלפי הפשט אין איסור לאכול בלילה קודם זמן תפילה, כמבואר בשו"ע בסימן פ"ט סעיף ג', מ"מ לפי הוזה"ק בפרשת ויקהל דף רט"ו ע"ב, אין לאכול אחר שישן שינת קבע בלילה אפילו אם לא הגיע עדיין זמן תפילה, וכן דעת האריוז"ל, וראה עוד בזה בכה"ח בסימן פ"ט אות כ"ח, ע"ש, ולכן יש להזהר בזה. ומכל מקום, חולה שקשה לו להמתין עד לאחר התפילה, רשאי לסמוך על הפשט ולאכול לפני התפילה, וכן כתבו האחרונים, וראה בזה בכה"ח שם אות מ"א. וכן נהג מהר"ח, שאכל לאחר שישן כשהיה חולה, וכמ"ש בברכ"י בסימן פ"ט ס"ק ב', ע"ש.

וכן מי שרעב וצמא הרבה, מותר לאכול ולשתות אף משהגיע זמן תפילה, כמבואר בשו"ע בסימן

ט. בשו"ע בסימן פ"ט סעיף ד' כתב, מותר להסתפר ולהכנס למרחץ, שלא גזרו אלא סמוך למנחה, שהוא דבר המצוי. ולכן נראה שאף שכעת הגילוח מצוי יותר, אין לנו לגזור גזירות מדעתנו, ואין איסור להתגלח קודם תפילת שחרית. ומכל מקום אין זה אלא סמוך לתפילת שחרית, דהיינו חצי שעה קודם שהגיע זמן התפילה, אולם משהגיע זמן תפילת שחרית אסור אף להתגלח, משום דהוי בכלל עשיית צרכיו, וכמ"ש באליהו רבה שם וכן הביא במ"ב שם ס"ק ל"ו, ע"ש.

בעוהשי"ת

זה השער לד' צדיקים יבואו בו

ספר

ויברך דוד

ח"א

על שאריות המצויות מידי יום ביזמו

בהלכות תפלה

לפי סדר השו"ע סימנים פ"ח-ק"ו

מהדורות לאמ"א

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל, שו"ת מקדש ישראל ח"ח

שו"ת נשמת שבת ד' חלקים, ושא"ס

מ"ו שבט תשפ"א לפ"ק

ברוקלין נ"י

21

הוא עדיין לפני הנץ, ויתפלל ביחיד לפני הנץ (ואפילו שניהם יחד קודם הנץ ביחיד) ובני הגריי"י שליט"א נסתייע לזה מדכ' הפוסקים שאיסור זה מתחיל מעלוה"ש, אף שאז עדיין אין מתפללים לכתחלה עכ"פ עד לאחר זמן משיכיר [שור"ג מבעל קות"ש ז"ל (אשרי האיש פי"ט ס"ב) שאיסור התעסקות בעסקיו קודם התפלה הוא אפילו אם הוא רגיל להתפלל במנין קבוע והקדים לקום, ועו"ש שהיוצא לעבודתו מוקדם בבוקר יש לו להתפלל לפני העבודה אפילו קודם הנץ].

וע' בס' אלה המצות למהר"ם חגיז ז"ל (תל"ג עשה קפ"ה) וז"ל.. ודבר שהשכל מחייב שלא יקדים אדם שום דבר מעסקיו או עסקי בשור דם לעסקי עבודת שמים, אלא יקום בזריזות נמרץ לעבודת אדון כל הארץ וכו' [מיהו בעיקר הדבר בצל"ח (ברכות דף יד.) מפלפל במקור איסור עשיית מלאכה לפני התפלה דהרי"ף והרא"ש לא גרסו ליה, ורק נזכר ברמב"ם (וע"ז בביאור הגר"א סקי"ג י"ד), מיהו למעשה כ' להחמיר שכבר נפסק כן בשו"ע].

***

סימן נ"ה

→ **שאלה** - מהו להתעסק בצרכי מצוה' קודם התפלה.

ובתוכה יבואר אם חפצי מצוה מותר אף לכתחלה קודם התפלה.

תשובה - מתירים. במג"א סי' רנ"א (סוסק"ו) שאם לא ימצא לקנות צרכי שבת אחר התפלה' אז יקנה ואח"כ יתפלל, שזה מצוה עוברת, וגם היא מדאורייתא, ובלבד שיקרא קר"ש קודם, יוצא שאף צרכי מצוה אינו מותר אח"כ הוא מצוה עוברת (שלא יוכל להשיג

ובכמה אחרונים כתבו שאין להקל כלל על סמך דברי הרמ"א (הבנויה ע"ד התה"ד סי' י"ח שמביא שיש אנשים שמקילים בכה"ג, ועיי"ש שבאמת לאו שפיר קעבדי) ע' לבוש וטו"ו (סוסק"ב) וש"ע הרב (ס"ד) ופר"ח (סוסק"ב) ופמ"ג (א"א ח') וערוה"ש (סכ"א), הכובץ אור ישראל (גליון כ"ח ע' נ"ב) תשו' הגר"י וואזנער שליט"א. ובשו"ת קרן לרוד (סי' פ"א) דחה ההוכחה דבגמ' שאני דמיירי באמצע התפלה [ועיי"ש דמה"ט העלה להקל לשתות קאו"ע עם צוקע"ד וחלב כל שקורא מקודם קאו"ש וגם אמר מקצת ברכות, דאף הרמ"א לא כ' (ע"ד התרה"ד) אלא דטוב להחמיר וה"ה לענין לאכול ולשתות (ולענ"ד שהפריז בזה על המדה להתיר אף אכילה שיש לאיסור סמך מה"ת)].

בשעת הדחק. ראיתי משם סי' שבילי דוד (סק"ד) להקל בזה בשעה"ד ובמקום הפסד ממון ויל"ע, אבל מסתבר דבמקום מניעת הליצה' גרידא אין להתיר, לפי הכלל דקיי"ל בהל' חוה"מ דמניעת הריזוח לא נכלל בכלל דבר האבד, ועש"ת שבט הלוי (ח"ח סוס"י י"ט) דבמקום צורך אפילו אם אינו צורך גמור כל כך יש להקל.

***

סימן נ"ד ב

שאלה - בהאיסור להתעסק בצרכי קודם התפלה מהו כשעשיו אין לו מנין להתפלל (אם בינתיים מותר להתעסק בצרכיו).

תשובה - אסור. נראה דאסור להתעסק בצרכיו אפילו אם עכשיו אין לו מנין (ואילו באמצע עבודתו יוכל להתפלל בציצור) וילמוד בינתיים, ואם בהכרח לסדר עסקיו בהקדם עדיף שיתפלל ביחידות קודם שיתחיל בעבודתו (ועמ"ב סק"כ), וכמו כן נראה דאפילו

אח"כ), וגם רק בקניית מאכלי שבת שעיקרו מן התורה, ואולי דכוונת המג"א להתיר מה"ט אפילו כשיש חשש שמא הקניה (שהיה ביריד) יומשך ועלול שעי"כ יעבור לגמרי את זמן תפלה, אבל כשליכא חשש זה אין כלל איסור מצד איסור עשיית צרכיו לפני התפלה כיון שהוא חפצי שמים, עיין בשו"ע הרב (סי' ר"נ ס"ב). ובמ"ב (סי' ר"נ סוסק"א) לאחר שהביא ד' המג"א סיים עלה שאין זה בכלל משאחז"ל שאסור לעשות חפציו קודם שיתפלל שזה "חפצי שמים" היא, משמע דכל חפצי שמים מותר לכתחלה, וכ"ה כאן בפר"ח (סק"ו) להקל בצרכי וחפצי שמים, וכ"ה בערוה"ש (סכ"ב, כגון לאסוף צדקה או מצוה אחרת), אלא שמסתימת דבריהם משמע דהיינו אף כשיש מציאות לעשותן אח"כ, וכן סתם המ"ב כאן (סקל"ו) דלקנות צרכי סעודה בער"ש קודם התפלה שרי דחפצי שמים המה (הא בחול אסור) [ואולי שזה נמי הטעם שמבואר במג"א סי' תקכ"ט סק"ו שבי"ט מאחרין לבוא לביהכ"נ כדי לטרוח בסעודת יו"ט קודם שילכו לביהכ"נ]. אלא שהעיר בני הגרי"י שליט"א מנ"ל ללמוד מהכנה לשבת שמותר קודם התפלה שה"ה בשביל שאר כל חפצי מצוה דילמא שאני הכנה לשבת שהוא בעצם מצוה חיובית (מה"ת או מדברי קבלה), משא"כ שאר חפצי מצוה דרשות, ובפרט כשאינה עוברת [וביותר לקנות בשביל צרכי מצוה אחרות דשם ההכנה אינו מעצם המצוה, משא"כ הכנת מאכלי שבת].

ובהנ"ל (אם אפשר צרכי המצוה אח"כ) תלוי נמי מהו לאפות (פת) ולבשל מאכלי שבת בער"ש קודם התפלה, ואם קשה לו לאחר התפלה ודאי דשפיר דמי דהוא מצרכי מצוה.

ובעיקר הדבר מצאתי בס' לקט יושר "שאין לעשות שום מצוה" לפני התפלה, דתפלה במקום קרבן תמיד ותמיד היה נקרב

בתחילת היום' עיי"ש, ולא הובא בפוסקים, והנה מי שרגיל לילך לביהכ"נ לכו"ע מותר לו ללמוד קודם שיתפלל כמבואר בשו"ע (סי' פ"ט ס"ד).

***

סימן נ"ו

שאלה - מהו שירחוק - ומהו שיטול מקלחת קודם תפלת שחרית

תשובה - נחלקו אחרוני זמנינו בזה (יש אוסרים, ויש מקילים) ולמעשה יש לדון להקל כשלא יאריך (וכן שיתקלח קודם שיטבול). בשו"ע (סי' פ"ט ס"ו) סתם המחבר וכתב שלא גזרו איסור תספורת ומרחץ אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי, אבל לפני תפלת שחרית מותר (ומקורו ברמב"ם), אלא שהמ"ב שם (סקל"ו) מביא משם ס' א"ר דזה דוקא "סמוך" לתפלת שחרית, שהוא חצי שעה קודם עלוה"ש הוא דשרי, אבל מעלוה"ש ואילך לאחר שהגיע זמן תפלת שחרית אסור עיי"ש, ומטעם ד' הא"ר הנ"ל כ' בשו"ע גבורות אליהו (ח"א סי' צ"ד) להגרי"א העניקו ז"ל שאין לשהות במקוה חמה קודם התפלה כ' שם מרחץ עלה (פ"י) דשהייה במקוה רחיצה מיקרי וכמו שכתבנו בשו"ת נשמת שבת ח"ה (סי' קס"קסה) לגבי איסור רחיצה בחמין בשבת שביקרבו נתנאל להתיר טבילה גרידא (שלא מיקרי רחיצה) דאם שוהה בהמים מיקרי רחיצה (ואסורה בשבת בחמין) כמו שהבאנו שם מתשו' אבני נזר [אבל טבילה גרידא לכו"ע לאו רחיצה הוא, כמו דלא הוי רחיצה לגבי שבת ע"י כנשמת שבת ח"ה שם, וכ"ה בס' שלחן מלכים סי' ח' ס"ו].

והגם שמפשטות סתימת השו"ע לא משמע כהא"ר אלא דרחיצה מותר לגמרי, מ"מ ילמוד הסתום מהמפורש בכסף משנה (ל"ו) דמותר 'סמוך' לשחרית, ובעיוני בדברי הא"ר

והגם שמפשטות סתימת השו"ע לא משמע כהא"ר אלא דרחיצה מותר לגמרי, מ"מ ילמוד הסתום מהמפורש בכסף משנה (ל"ו) דמותר 'סמוך' לשחרית, ובעיוני בדברי הא"ר

(סקי"ב) ראיתי שהביא מחלוקת יוצא דשפיר דמי אף לאו שבפסקי התוס' מבואר שאסור, ונוטה יותר להקל כהמו שאח"כ מביא שבעיקר דבו קילא ממנחה יש מחלוקת דמ לאיסור (ואסור אף 'סמוך' לו ותמה על המחבר שסתם להק' שראה הב"י ברוחב בינתו לפ' הרשב"א), אבל גם מצד זה י להחמיר, אלא כ' שהרבו ולפאורה הדרינן אחר כללא להקל (ובפרט שרואים שבב ובסי' רל"ה הכריע המחז' כהרשב"א

ובעיוני עוה"פ בדברי ד פסקי התוס' (הז' אינו (כהרשב"א) מצד (פירחיצה או בהתספורת) ד' 'סמוך' למנחה, אלא מטעם לאדם לעשות חפציו קודם ע שכתב שמד' הכלבו שמיקל פנייהם (בין עשיית חפצ' רחיצה) [הגם שלא ראיתי ד דברי הכלבו], גם בשו"ע (במוסגר) נקט נמי לאיסור ו עלוה"ש קודם תפלת שחרי צרכיו קודם שיתפלל (כמו הצ"ע שבסי' פ"ט ס"ח סתנ' האיתי בשו"ת זרע אמת (ח') עצמו סברא לחלק בין לאיסור תספורת ורחיצה, ש חפציו אלא דוקא מלאכה גופו', ועיי"ש דבאמת אין ו שאוסרים תספורת ורחיצה מעשיית מלאכה, אלא ע' שלהרשב"א אסור (בשחר